

38. Elintarvikekeskus

Lautakunnan kokoonpano ja kokoukset. Elintarvikekeskuksen lautakuntaan kuuluivat v. 1954 puheenjohtajana filosofian tohtori K. Laine sekä jäseninä rouva H. R. Arvisto, talousneuvos J. Heitto, rouva A. M. Häggman, toiminnanjohtaja A. E. Katra, rouva M. M. Kulonen, toimitsija M. V. Rauhamo, lääketieteellisensiaatti U. E. Tötterman ja ajomestari A. Vainio. Lautakunnan varapuheenjohtajaksi valittiin tohtori Tötterman ja sihteerinä toimi toimitusjohtaja T. E. Ekberg sekä pöytäkirjanpitäjänä kamreeri Y. Laesmaa. Kaupunginhallituksen edustajana lautakunnassa oli rahatoimenjohtaja E. v. Frenckell.

Elintarvikekeskuksen lautakunta kokoontui 10 kertaa ja oli sen käsittelemien asiain pykäläluku 97. Saapuneita kirjeitä oli 89 ja laskuja 2 278, lähetettyjä kirjeitä 204, laskuja 2 028 ja kiertokirjeitä 22.

Lautakunnan päätökset. Kamreeri Y. E. Laesmaa ja kirjanpitäjä H. Heinonen tai toimistoapulainen V. Narvola valtuutettiin yhdessä joko kassanhoitaja E. Maijalan tai toimistoapulaisen M. Oksasen kanssa allekirjoittamaan shekit, maksumääräykset yms.; toimitusjohtaja T. E. Ekberg ja hänen estyneenä ollessaan kamreeri Laesmaa oikeutettiin hyväksymään laskut ja viimeksimainittu lähetteet, paitsi hänen estyneenä ollessaan kirjanpitäjä Heinonen tai toimistoapulainen V. Narvola¹⁾. Kassantarkastajiksi kertomusvuodeksi valittiin lautakunnan jäsenet A. Katra ja J. Heitto²⁾; eräille työsopimussuhteessa työskenteleville työntekijöille päätettiin myöntää ikälisiä vastaavat palkankorotukset³⁾; eräät haettavaksi julistetut virat täytettiin ehdollisesti ja samaten eräät virat vakinaisesti⁴⁾; laitoksen eräille ruokalanhoitajille, autonapumiehille ym. myönnettiin pyynnöstä ero laitoksen palveluksesta⁵⁾; kouluruokailua koskevia kokeiluja päätettiin jatkaa eräissä kansakouluissa pääsiäislomaan saakka sekä otettiin koululääkäreiden ehdotuksesta kouluruoan valmistuksessa käytäntöön jodipitoinen suola tavallisen suolan asemesta⁶⁾; kamreeri Laesmaa määrättiin oman virkansa ohella hoitamaan kirjanpitäjän tehtävät tämän virkavapauden aikana⁷⁾; vahvistettiin v:n 1953 tilinpäätös, jonka mukaan ylijäämä oli 10 528 157 mk⁸⁾; hyväksyttiin lautakunnan kertomus elintarvikekeskuksen toiminnasta v. 1953⁹⁾; hyväksyttiin toimenpide, jolla toimistoapulainen K. Marklund oli määrätty laskujen hyväksyjäksi yhdessä kamreeri Laesmaan kanssa ajalla 1. 7. — 10. 7.¹⁰⁾; rakensuviraston Toukolan konepajan ruokalan avaamisaika päätettiin muuttaa klo 6.30:stä 7.30:een¹¹⁾; elintarvikekeskuksen päätettiin tilata v:ksi 1955: Suomen Asetuskokoelma, Tehostaja, Kunto, Maaseudun Tulevaisuus ja Suomen Kunnallislehti¹²⁾; lisäksi päätettiin eräistä elintarvikehankinnoista tai oikeutettiin toimitusjohtaja ryhtymään toimenpiteisiin hankintojen suorittamiseksi¹³⁾. V:ksi 1955 toimihenkilöille myönnettävistä valtuuksista tehtiin päätös, joka esitettäisiin v. 1955 kokoontuvan lautakunnan vahvistettavaksi¹⁴⁾.

Esityksiä tehtiin kaupunginhallitukselle, jotka koskivat mm.: elintarvikekeskuksen kunnallisiin ruokaloihin vaihtorahaksi luovutettavan ennakkovaraerän suuruutta¹⁵⁾; juurikasvivaraston hoitajan Y. Tuuloksen oikeuttamista saamaan 300 000 mk:n suuruiset ennakko-

¹⁾ Elint. lk. 28. 1. 5 §. — ²⁾ S:n 28. 1. 9 §. — ³⁾ S:n 28. 1. 11 §, 31. 8. 57 §. — ⁴⁾ S:n 24. 2. 28 §, 29. 3. 35 §, 4. 10. 63 §, 9. 11. 73 §, 21. 12. 91 §. — ⁵⁾ S:n 24. 2. 24 §, 31. 8. 58 §, 4. 10. 64 §, 21. 12. 92 §. — ⁶⁾ S:n 24. 2. 25, 26 §. — ⁷⁾ S:n 24. 2. 28 §. — ⁸⁾ S:n 29. 3. 36 §. — ⁹⁾ S:n 30. 4. 43 §. — ¹⁰⁾ S:n 31. 8. 60 §. — ¹¹⁾ S:n 4. 10. 70 §. — ¹²⁾ S:n 9. 11. 81 §. — ¹³⁾ S:n 29. 3. 37 §, 30. 4. 42 §, 3. 6. 53 §. — ¹⁴⁾ 21. 12. 90 §. — ¹⁵⁾ S:n 3. 6. 51 §.

varat rahtimaksujen maksamiseksi ¹⁾; kamreeri Laesmaalle suoritettavaa korvausta kirjanpitäjän tehtävien hoitamisesta oman viran ohella, minkä määräksi ehdotettiin 10 000 mk kuukaudelta eli yhteensä 40 000 mk ²⁾ Lisäksi tehtiin kaupunginhallitukselle useita esityksiä, jotka koskivat v:n 1953 ja 1954 eri tilien ylitysoikeutta ³⁾ sekä ilmoitettiin v:n 1953 tileille tarvittavien ylitysten lopulliset määrät ⁴⁾. V:n 1955 talousarvioehdotus lähetettiin kaupungin hallitukselle ⁵⁾. Edelleen tehtiin esityksiä kaupungin muille elimille mm. yleisten töiden lautakunnalle Herttoniemen uuden juurikasvaraston rakentamisen kiirehtimiseksi.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle ja muille kunnallisille elimille. Näistä tärkeimpinä mainittakoon mm.: kaupungin laitosten tapaturmantorjunnan organisatiota koskeva ehdotus sekä työturvallisuustoiminnan toimintaohje ⁶⁾; irtaimen omaisuuden tarkastajien kertomus v:lta 1953 ⁷⁾; palkkaluokituskomitean mietintö ⁸⁾; ruokalanhoitaja H. Montosen siirtämistä apulaiskeittäjän virkaan koskeva alistettu päätös ⁹⁾; ylitöiden valvonnassa ja laskuttamisessa käytäntöön otettavaksi määrätyt lomakkeet ¹⁰⁾ ja kansakoulujen johtokunnan asettaman jaoston esittämä lausunto kouluruokailua koskevasta järjestelystä ¹¹⁾.

Laitoksen henkilökunta. Henkilömäärä vuoden aikana oli 195, josta määrästä työskenteli ruokatehtaassa ja kunnallisissa ruokaloissa 179 sekä laitoksen Herttoniemen kasvisvarastolla 5. Vuoden kuluessa oli laitoksessa suurin samanaikainen henkilömäärä 165 lokakuulla. Vakinaisia viranhaltijoita oli 81. Vuoden ajalla erosi näistä 6. Työsovimussuhteessa olevia henkilöitä erosi vuoden aikana 42. Kausiluontoisessa työssä tästä määrästä työskenteli ahtaustyössä Herttoniemen kasvisvarastolla 8. Kirjanpitäjä H. Heinosella oli virkavapautta ajalla 4. 2. — 6. 6.

Ruokatehdas. Käyttötiloissa suoritettiin pienempiä kunnostuksia, mm. lastauslaituri levennettiin ja sen puosat poistettiin ja uusittiin betonilla. Keittiön lattiarakenteessa uusittiin vuotavaa putkistoa. Henkilökuntaruokalan kalusto kunnostettiin. Hankittiin kaksi teräksistä laivaa juurikkaitten kuljettamiseen, pihvimusertaja ja leikkelekone.

Herttoniemen kasvisvarasto. Varaston ensimmäisen kerroksen lattiaa kunnostettiin ja osittain uusittiin. Kannatuspilareita uusittiin ja vasoja lisättiin. Sähköverkostoa kunnostettiin. Varastorakennuksen katto korjattiin ja tervattiin. Vahinkojen välttämiseksi vähennettiin varastoitavan materiaalin määrää varaston yläkerroksessa.

Laitoksen tehtävät ja toiminta. Tehtävänä on ollut hankkia ja toimittaa elintarvikkeita sekä valmistaa ruokaa kaupungin laitoksille sekä kaupunginhallituksen luvalla suorittaa muutakin elintarvikkeitten välittämistä samoin kuin ruoan valmistusta ja myyntiä. Toiminta on jatkuvasti laajentunut. Kun liikevaihto v. 1953 oli 186 milj. mk oli se v. 1954 200,2 milj. mk. Oleellisen osan laitoksen työskentelyssä on muodostanut ruoan toimittaminen kouluille.

Ruokatarvikkeita hankittiin ruoan valmistamiseen laitoksen ruokatehtaassa kansakouluille, erälle ammatti-, oppi- ja yksityiskouluille ja toiminimille, kunnallisille ruokaloille, lasten leikkikentille sekä eräisiin kaupunginhallituksen edustustilaisuuksiin.

Ruokatarvikkeita välitettiin kunnallisille sairaaloille, kunnalliskodille, vanhainkodille, kunnallisille opetuskeittiöille, lastentarhoille ja -kodeille sekä kesäsiirtoloille. Juurikasveja hankittiin ja varastoitettiin sekä laitoksen ruokatehdasta että em. laitoksia varten.

Hankintojen suorituksessa kiinteässä yhteistoiminnassa ao. kaupungin laitosten kanssa pyrittiin tarkoituksenmukaiseen keskitykseen. Siirtomaatavarat hankittiin niistä tukku-likkeistä, joilta saatiin vuosi-, kassa- ym. alennukset ja jotka mm. laadun huomioonottaen osoittautuivat edullisimmiksi. Siirtomaatavaroiden hankinta-arvo ei noussut sellaiseen määrään, että elintarvikekeskuksella olisi ollut mahdollisuuksia saada itselleen tukkukauppoikeudet, joten tähänastinen hankintajärjestelmä osoittautui edullisimmaksi. Leipätuotteet, einestavara ja virvoitusjuomat hankittiin suoraan alan tehtaista. Meijerituotteiden myyntihinnat olivat hintaviranomaisten vahvistamat, joten ei ollut tarkoituksenmukaista suorittaa kaupungin laitosten osalta näiden tuotteiden hankintojen keskittämistä yksinomaan elintarvikekeskukselle. Ruholiha hankittiin paitsi laitoksen omaan käyttöön myös kunnallisille sairaaloille, kunnalliskodille ja erälle lastenkotien

¹⁾ Elint. lk. 4. 10. 65 §. — ²⁾ S:n 24. 2. 28 §, 21. 12. 95 §. — ³⁾ S:n 28. 1. 10, 15 §, 24. 2. 29 §, 4. 10. 66 §, 9. 11. 80 §, 21. 12. 94 §. — ⁴⁾ S:n 28. 1. 14 §. — ⁵⁾ S:n 31. 8. 56 §. — ⁶⁾ S:n 30. 4. 41 §. — ⁷⁾ S:n 3. 6. 49 §. — ⁸⁾ S:n 22. 11. 84 §. — ⁹⁾ S:n 9. 11. 75 §, 22. 11. 85 §. — ¹⁰⁾ S:n 21. 12. 88 §. — ¹¹⁾ S:n 21. 12. 96 §.

johtokunnan alaisille laitoksille kaupungin yleisen teurastamon tukkuhallista. Varhaisvihannekset, joiden hinnat pääasiallisesti kausiluontoisuudesta johtuen eivät olleet vaikiintuneet, elintarvikekeskus ja kaupungin laitokset ostivat joko kiinteistöviraston maatalousosastolta, Tervalammen työlaitokselta tai vapaasta kaupasta. Tuoreiden marjojen ja kalojen sekä niistä valmistettujen tuotteiden laadusta, tarjonnan määrästä, usein toistuvista hintavaihteluista ja toimitusajoista johtuen ei näiden tuotteiden hankintojen keskittäminen yksinomaan elintarvikekeskuksen suoritettavaksi ollut tarkoituksenmukaista. Talvikauden juurikkaitten varaukset tapahtuivat pääasiassa elintarvikekeskuksen ja kiinteistöviraston maatalousosaston toimesta. Elintarvikekeskus hankki juurikkaat pääasiassa maaseudun osuuskaupoilta sekä pieniä eriä kiinteistöviraston maatalousosastolta ja suoraan tuottajilta. Tuottajilta suoritettavaa hankintaa vaikeutti se, että tuottajat tarjosivat pieniä määriä ja kun juurikkaat oli saatava keskusvarastoon lyhyenä ajanjaksona, pääosaltaan lokakuun kuluessa, ei riittävää määrää ennen ilmojen kylmenemistä olisi saatu varastoiduksi. Sitäpaitsi eivät tuottajat olisi ehtineet ajoissa juurikkaitten kokolajittelua tämän hankintamenettelyn mukaisesti suorittaa.

Elintarvikkeita välitettiin 5 kunnalliselle sairaalalle, kunnalliskodille, vanhainkodille, 11 opetuskeittiolle, 7 lastenkodille, 44 lastentarhalle, 3 lastenseimelle, 5 päiväkodille, 12 kesäsiirtolalle ja sielullisesti sairaiden vastaanottoasemalle.

Hankitut tarvikemäärät olivat seuraavat:

ruokaleipää(kuiva paino)	9 167	kg	verta	2 757	l
»	43 408	kpl	makkaraa ym. leikkel. .	4 662,6	kg
kahvileipää	115 856	»	raavasta	187 110	»
jauhoja	55 700	kg	vasikkaa	44 608	»
suurimoja ja hiutaleita..	46 440,5	»	sikaa	45 363,6	»
makaroneja	3 480	»	lammasta	2 398,2	»
herneitä	61 221	»	maksaa	5 888,5	»
kidesokeria	28 277	»	kieliä	245	»
palasokeria	2 603	»	kanoja	2 932,55	»
siirappia	4 660	»	kalaa, tuor.	5 993,65	»
omenamarmelaadia.....	11 289,5	»	kalaa, suol.	1 387,9	»
kahvia	690	»	puolukoita ja karpaloita	23 776	»
kuivattuja hedelmiä ...	9 401,1	»	virvoitusjuomia	40 225	pulloa
maitoa	762 891,4	l	pilsneriä	39 984	»
piimää	308 350	»	talouskaljaa	536	»
voita	4 003,5	kg	savukkeita	89 620	rasiaa
margariinia	710	»	piipputupakkaa	100	pakettia
suolaa	13 600	»	sikaareja	2 370	kpl
sipulia	2 624,1	»	teetä	40	kg

Herttoniemen juurikasvarastosta välitettiin:

	perunaa kg	porkkanaa kg	lanttua kg	punajuurta kg	kaalia kg	yhteensä kg
elintarvikekeskukselle ...	557 050	15 182	34 215	4 415	3 974	614 836
kaupungin laitoksille ...	222 215	27 068	22 640	9 782	11 244	292 949
muille	3 550	720	1 010	—	—	5 280
ylijäämä.....	506 888	6 984	21 588	3 839	2 416	541 715
Yhteensä	1 289 703	49 954	79 453	18 036	17 634	1 454 780

Elintarvikkeiden varastointi. Elintarvikekeskuksen, eräiden lastenkotien johtokunnan, lastentarhain lautakunnan sekä kaupungin kesäsiirtoloiden käyttöön hankittuja siirtoma- ja muita tuotteita varastoitiin laitoksen Helsinginkatu 24:ssä sijaitsevaan keskusvarastoon. Kunnallisille laitoksille hankitut lihamäärät varastoitiin tilapäisesti kaupungin yleisen teurastamon jäädyttämöön.

Herttoniemen juurikasvarastossa oli vuoden alussa varastossa elintarvikekeskuksen toimesta hankittuja juurikkaita: perunaa 406 000 kg, porkkanaa 24 000 kg, lanttua 36 000

kg, punajuurta 8 000 kg ja kaalia 1 300 kg eli yhteensä juurikkaita 475 300 kg. Kokolajittelua ei varastossa suoritettu, koska juurikkaat onnistuttiin hankkimaan riittävän kokoisina. Juurikkaat, lukuunottamatta porkkanaa, säilyivät suhteellisen hyvin. Vuoden lopussa oli varastossa juurikkaita: perunaa 506 888 kg, porkkanaa 6 984 kg, lanttua 21 588 kg, punajuurta 3 839 kg ja kaalia 2 416 kg eli yhteensä juurikkaita 541 715 kg.

Käyttämättä jäänyttä varastotilaa, pääasiassa kiinteän materiaalin varastointiin, vuokrattiin seuraaville toiminimille:

Osuusliike Valio 813 m², Medica Oy. 170 m², kaupungin sähkölaitos 125 m², Kesko Oy, 40 m², Helsingin Kauppiat Oy. 15 m², Hankintaliike Leikas Oy. 10 m², eli yhteensä 1 173 m².

Varastotilaa juurikkaitten varastointiin vuokrasivat: Osuusliike Elanto 207 000 kg:n määrälle, Hankintaliike Leikas Oy. 210 000 kg:n, O. Backman 114 000 kg:n, Helsingin asemaravintola 108 000 kg:n, O. Tuomikoski 102 000 kg:n ja Albertinkadun Liha- ja Leikkeleliike Oy. 30 000 kg:n määrälle, eli yhteensä 771 000 kg:lle.

Ruoan valmistus ja myynti. Ruokatehtaassa valmistettiin annoksia: kansa-, oppi- ja ammattikouluille 4 214 879, kunnallisille ruokaloille 494 804, kaupungin leikkikentille ja koulupuutarhoille 75 764, kaupungin huoltolautakunnan työtuville 64 324, kaupunginhallituksen tilaisuuksiin 10 839 ja yksityisille laitoksille 71 464 eli yhteensä 4 932 074 annosta. Annoslisäys v:een 1953 verraten oli 161 404.

Ruokatehtaassa valmistettuja annoksia myytiin: 11 kunnalliselle ruokalalle, 69:lle Helsingin kansakoululle, 3 ammattikoululle, 26 oppikoululle, 15:lle kaupungin leikkikentälle ja 2 koulupuutarhalle, kaupunginvaltuuston ja -hallituksen tilaisuuksiin, sielullisesti sairaiden vastaanottoasemalle ja kiinteistötoimiston talo-osastolle, lastentarhalle Vuorik. 7:ssä Tabunovin koulun lastentarhalle, Töölön valmistavalle koululle ja Suomen Teatterikoululle, Vakuutusyhtiö Fennialle, Oy. Helsingin Meijeriliikkeelle, Helsingin Työväen Säästöpankille, Ab. P. G. Holm Oy:lle, Metalliteos Oy:lle ja Oy. Renlund Ab:lle.

Liikevaihdon ryhmitys:

	1954 mk	1953 mk
1. Kansakoulut	81 165 282	77 880 015
2. Ruokalot	46 535 825	38 156 040
3. Sairaalat	31 870 278	30 565 009
4. Huoltotoimi	10 021 889	10 994 289
5. Erinäiset kaupungin laitokset	16 882 098	13 411 877
6. Muu liikevaihto	13 759 013	14 993 175
7. Luontoisedut	2 232 926	2 206 034
	<hr/>	<hr/>
	Yhteensä 202 467 311	188 206 439

Liikevaihdon jakautuminen kaupungin laitosten sekä muiden ostajien kesken:

	Kaupungin laitokset		Muut laitokset	
Raaka-aineita	44 603 998	(22.0 %)	531 663	(0.3 %)
Ruokaa	93 671 364	(46.3 %)	61 125 741	(30.2 %)
Sekalaista	416 374	(0.2 %)	2 118 171	(1.0 %)
	<hr/>	<hr/>	<hr/>	<hr/>
	138 691 736	(68.5 %)	63 775 575	(31.5 %)

Tulot

1. Elintarvikekeskuksen tulot	200 234 385
2. Luontoisedut	2 232 926
	<hr/>
	mk 202 467 311

Menot

Elintarvikekeskus	
1. Palkkiot	108 000
2. Vakinaiset viranhaltijat	21 956 266
3. Tilapäiset viranhaltijat	72 000

4. Viranhaltijain vuosilomakustannukset	90 680
5. Viranhaltijain ylityökorvaukset	243 839
6. Muut palkkamenot	19 751 075
7. Vuokra	3 331 163
8. Vedenkulutus	602 602
9. Lämpö	4 201 768
10. Valaistus	641 379
11. Kaluston hankinta	2 260 147
12. Kaluston kunnossapito	1 623 046
13. Tavaranoistot	124 743 652
14. Tarverahat	3 513 921
15. Korjaukset	340 753
16. Kansaneläke ja lapsilisämaksut	2 318 540
17. Konttokuranttitilin korko	1 183 483
	<u>mk 186 982 314</u>

Kassa- ja tilivirasto

1. Vakinaiset viranhaltijat	3 612 143
2. Tilapäiset viranhaltijat	269 960
3. Viranhaltijain ylityökorvaukset	31 187
4. Muut palkkamenot	226 960
	<u>mk 4 140 250</u>
	<u>mk 191 122 564</u>

Tulos

Tulot tilien mukaan	202 467 311
Menot » »	191 122 564
	<u>Ylijäämä mk 11 344 747</u>